

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา *

SUSTAINABLE CULTURAL TOURISM DEVELOPMENT IN
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

กันยารัตน์ คงพร

Kanyarat Kongporn

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Faculty to Management Science, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: kanyarataru@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ 4 กรกฎาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 6 กรกฎาคม 2568

Received 24 June 2025; Revised 4 July 2025; Accepted 6 July 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และผู้นำชุมชน จำนวน 25 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา และSWOT Analysis

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดไชยวัฒนาราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา วิถีชีวิตชุมชน ตลาดน้ำอโยธยา ชุมชนบ้านป้อมเพชร งานประเพณีวิถีไทย 2) จาก

Citation:

* กันยารัตน์ คงพร. (2568). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(4), 123-141.

Kanyarat Kongporn. (2025). Sustainable Cultural Tourism Development In Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(4), 123-141.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

การวิเคราะห์ SWOT ปัญหาด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ทั่วถึง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ปัญหาการแออัดของนักท่องเที่ยว ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน ข้อจำกัดด้านการส่งเสริมการตลาดและเทคโนโลยี ด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการรองรับในบางพื้นที่ยังขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก และ 3) แนวทางการพัฒนาการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ (1) ให้ความสำคัญกับการดูแลรักษา (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น (3) พัฒนาระบบการตลาดและการสื่อสารดิจิทัล (4) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (5) พัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก (6) ส่งเสริมการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวและการบริหารความยั่งยืน และ (7) สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, ความยั่งยืน, พระนครศรีอยุธยา, การจัดการการท่องเที่ยว

Abstract

This article aims to 1) To study the potential of cultural tourism attractions. 2) To analyze the management of tourism in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. and 3) To propose guidelines for sustainable tourism development using local participation in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. Using qualitative research methods, The sample group consisted of 25 local stakeholders, including government agencies, tourism entrepreneurs, and community leaders, who were purposively selected. Data were collected using in-depth interviews and analyzed using content analysis and SWOT Analysis.

The research findings reveal that: 1) the potential of cultural tourism attractions includes historical sites such as Wat Phra Si Sanphet, Wat Mahathat, Wat Chaiwatthanaram, the Chao Sam Phraya National Museum, as well as local ways of life, such as the Ayothaya Floating Market, Ban Pom Phet community, and traditional Thai cultural festivals; 2) from the SWOT analysis, key issues include uneven tourism management, lack of integration among responsible

agencies, overcrowding that affects the environment and local communities, limitations in marketing and technological support, and inadequate infrastructure and visitor services in some areas; and 3) the proposed guidelines for sustainable tourism development are: (1) prioritizing conservation and preservation, (2) promoting local community participation, (3) developing digital marketing and communication systems, (4) creating tourism routes focused on learning and experiencing local life, culture, and wisdom, (5) improving infrastructure and amenities, (6) managing tourist numbers and sustainability, and (7) building collaborative networks among government, private, and community sectors.

Keywords: Cultural Tourism, Sustainability, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Tourism Management

บทนำ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความสำคัญของประเทศไทย ด้วยประวัติศาสตร์อันยาวนานและความเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ซึ่งสร้างเสน่ห์และดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกให้เข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง แหล่งท่องเที่ยวสำคัญในจังหวัดนี้ประกอบด้วยโบราณสถาน วัด วาอาราม และพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงศิลปวัฒนธรรมไทยในยุคสมัยอยุธยาอย่างครบถ้วน การท่องเที่ยวในพื้นที่นี้มีบทบาทสำคัญทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยช่วยสร้างรายได้และส่งเสริมการจ้างงานให้แก่ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงเป็นช่องทางในการอนุรักษ์และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป อย่างไรก็ตาม การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวในช่วงเวลาที่ผ่านมาได้นำมาซึ่งความท้าทายหลายประการ เช่น ปัญหาการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว การแออัดของนักท่องเที่ยว และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การพัฒนากลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมการท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมในพื้นที่ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนและบริหารจัดการท่องเที่ยวยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้าง

รายได้ การกระจายโอกาส และการเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ (UNWTO, 2020) สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่ได้รับความนิยมจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อันเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของไทยในอดีต ซึ่งยังคงรักษาโบราณสถาน วัตถุอาราม และประเพณีท้องถิ่นไว้อย่างสมบูรณ์ จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกโดยองค์การยูเนสโกในปี พ.ศ. 2534 แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดไม่เพียงสะท้อนถึงอดีตอันรุ่งเรืองเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรพรรณ & สุนทรี, 2564) อย่างไรก็ตาม แม้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง แต่ก็ยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การจัดการที่ยังขาดความบูรณาการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ไม่ทั่วถึง การแออัดของนักท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา และการขาดช่องทางการสื่อสารดิจิทัลอย่างมีระบบ ซึ่งอาจส่งผลให้คุณค่าเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ถูกลดทอนลง และไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนได้ในระยะยาว ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การสร้างโมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่และต่อยอดเชิงนโยบายต่อไป ศึกษากลยุทธ์การจัดการและเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพิจารณาบริบทของชุมชนและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่อย่างเหมาะสมและยั่งยืน อีกทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณภาพแก่ผู้มาเยือน

การท่องเที่ยวถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างรายได้ การกระจายโอกาส และการเสริมสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ (UNWTO, 2020) สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นจุดแข็งสำคัญที่ได้รับความนิยมจากทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรม เช่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566) พระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ

และวัฒนธรรมของไทยในอดีต ซึ่งยังคงรักษาโบราณสถาน วัดวาอาราม และประเพณีท้องถิ่นไว้ อย่างสมบูรณ์ จนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกโดยองค์การยูเนสโกในปี พ.ศ. 2534 (UNESCO, 1991) แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดไม่เพียงสะท้อนถึงอดีตอันรุ่งเรืองเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตร่วมสมัย ซึ่งสามารถนำมาต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วรารพรรณ & สุนทรี, 2564; Howkins, 2001)

อย่างไรก็ตาม แม้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง แต่ก็ยังประสบกับข้อจำกัดหลายประการ อาทิ การจัดการที่ยังขาดความบูรณาการ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่ไม่ทั่วถึง การแออัดของนักท่องเที่ยวในบางช่วงเวลา และการขาดช่องทางการสื่อสารดิจิทัลอย่างมีระบบ ซึ่งอาจส่งผลให้คุณค่าเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ถูกกลดทอนลง และไม่สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวไปสู่ความยั่งยืนได้ในระยะยาว (Richards, 2018; การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565) ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปสู่การสร้างโมเดลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับพื้นที่และต่อยอดเชิงนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยใช้การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การทบทวนวรรณกรรม

ศิริพร เนาวประทีป (2559) กล่าวว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึงความสามารถที่แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีอยู่โดยธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัส เรียนรู้ และชื่นชมคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิถีชีวิต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สะท้อนอัตลักษณ์ของพื้นที่ ศักยภาพนี้ประกอบด้วยหลาย ด้าน เช่นความโดดเด่นของโบราณสถาน/มรดกวัฒนธรรม ความมีชีวิตชีวาของวัฒนธรรมและ

ชุมชน ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและการเข้าถึง การจัดการที่ดีเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของ “ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” 1) สร้างอัตลักษณ์ของท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมช่วยสื่อสารอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ศิลปะ พิธีกรรม และสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สร้างความภาคภูมิใจให้ชุมชน 2) กระตุ้นเศรษฐกิจและรายได้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ดีสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่น สร้างงานให้ชุมชน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก 3) ส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจากประสบการณ์ตรง ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม 4) สร้างความยั่งยืนของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงจะสามารถรองรับการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยไม่ทำลายรากเหง้าและวัฒนธรรมดั้งเดิม (สุพัตรา พงษ์พานิช, 2561)

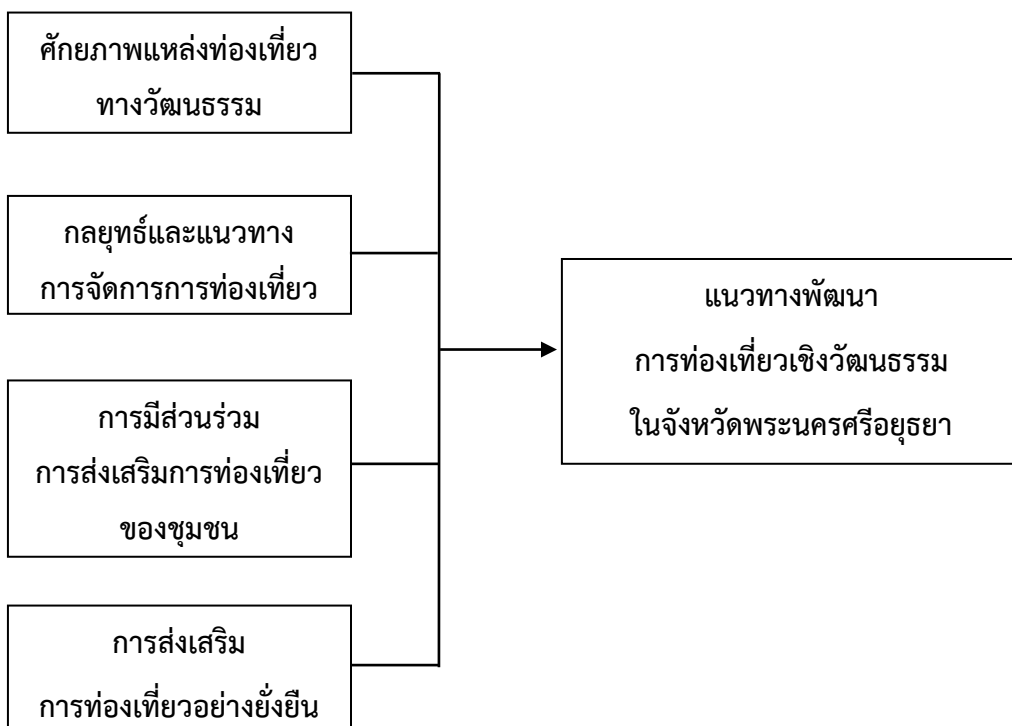
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และเคารพต่อวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของความยั่งยืน (UNWTO, 2005; ธาราทิพย์ ศิริวัฒน์, 2561) ธาราทิพย์ ศิริวัฒน์ (2561) อธิบายว่า “การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน” คือ การวางแผนและบริหารแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในจำนวนที่เหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อม หรือก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม อีกทั้งยังต้องส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสร้างรายได้ที่เป็นธรรมให้กับคนในพื้นที่

การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management) หมายถึงแนวทางในการวางแผน พัฒนา และควบคุมกิจกรรมท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อ รักษาสมดุลระหว่างมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาว โดยไม่ทำลายทรัพยากรและคุณค่าของพื้นที่นั้น (ธาราทิพย์ ศิริวัฒน์, 2561)

องค์ประกอบหลักของการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ 1) การอนุรักษ์ทรัพยากร – ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม 2) การมีส่วนร่วมของชุมชน – ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการตัดสินใจและได้ประโยชน์ 3) การสร้างความรู้และจิตสำนึก – นักท่องเที่ยวและผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจในหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4) ความสมดุลระยะยาว – สร้างรายได้ แต่ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อมหรือวิถีชีวิตชุมชน

กรอบแนวคิดแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาการวิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ผู้นำชุมชนในพื้นที่ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ จำนวน 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แนวทางการพัฒนาควรมุ่งเน้นที่การเข้าใจบริบทเฉพาะของชุมชนและพื้นที่ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่ช่วยให้เห็นภาพรวมเชิงลึกของประสบการณ์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในระดับชุมชน ภาครัฐ และนักท่องเที่ยว

3. การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Trustworthiness)

ใช้แนวคิดด้าน “ความน่าเชื่อถือของข้อมูล” (Trustworthiness) ตามแนวทางของ Lincoln และ Guba (1985) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

3.1 ความเที่ยงตรง (Credibility)

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้เทคนิค การตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) ซึ่งหมายถึงการนำข้อมูลที่ถอดความจากบทสัมภาษณ์กลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมทั้งใช้ การตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) เช่น ข้อมูลจากหน่วยงานรัฐ ผู้นำชุมชน และนักท่องเที่ยว เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล

3.2 ความเชื่อมั่นได้ (Dependability)

ในการสร้างความมั่นใจต่อความน่าเชื่อถือของกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้บันทึกกระบวนการอย่างเป็นลำดับชัดเจน เช่น วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง แนวคำถาม การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อื่นสามารถตรวจสอบและติดตามกระบวนการได้ (Audit Trail) รวมถึงมีการให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะต่อกระบวนการดำเนินงานวิจัย (Peer Review)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงลึก (In-depth Data Collection)

Discussions กับตัวแทนชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และนักท่องเที่ยว เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงและความหลากหลายของมุมมอง รวมทั้งการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Participant Observation) เพื่อเข้าใจบริบทและพฤติกรรมในสถานที่จริง

4.2 การวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretative Analysis)

เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้เทคนิคเช่น การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ธีม (Thematic Analysis) เพื่อสกัดสาระสำคัญและความหมายที่ซ่อนเร้นในข้อมูล โดยคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมและสังคมของพื้นที่

4.3 การสร้างความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Establishing Trustworthiness)

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) การใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง (Data Triangulation) และการบันทึกกระบวนการวิจัยอย่างละเอียด (Audit Trail) เพื่อให้ข้อมูลและผลการวิเคราะห์มีความน่าเชื่อถือและสามารถตรวจสอบได้

4.4 ความเที่ยงตรงในการตีความ (Confirmability)

เพื่อหลีกเลี่ยงอคติส่วนตัวของผู้วิจัย การตีความข้อมูลจะอ้างอิงตามถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน และมีการจัดเก็บข้อมูลดิบไว้อย่างเป็นระบบ สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ รวมถึงการนำเสนอข้อมูลโดยแยกความคิดเห็นของผู้วิจัยออกจากข้อเท็จจริงที่เกิดจากข้อมูล

4.5 ความถ่ายโอนไปใช้ได้ (Transferability)

ผู้วิจัยได้ให้รายละเอียดบริบทพื้นที่ ชุมชน และกลุ่มตัวอย่างไว้อย่างชัดเจน (Thick Description) เพื่อให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาว่าผลการวิจัยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทอื่นที่คล้ายคลึงกันได้หรือไม่

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการถอดเทปคำสัมภาษณ์และจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก จากนั้นสรุปความเชื่อมโยงเชิงเหตุผลในเชิงวิเคราะห์ การพัฒนากลยุทธ์และแนวทางการจัดการเชิงวัฒนธรรม นำผลการวิเคราะห์มาพัฒนาแนวทางการจัดการและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพโดดเด่นในระดับประเทศและระดับนานาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ เนื่องจาก

เป็นเมืองหลวงเก่าที่มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ที่ซึ่งยังคงหลงเหลือโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมากที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมโดยองค์การยูเนสโก เช่น วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ พระราชวังบางปะอิน และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอยุธยา ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองด้านศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต นอกจากแหล่งโบราณสถานแล้ว จังหวัดพระนครศรีอยุธยายังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและชุมชนที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ตลาดน้ำลำนครหลวง และวิถีชีวิตชุมชนริมแม่น้ำเจ้าพระยา ที่พร้อมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการรักษาและถ่ายทอดประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นเสน่ห์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ ศักยภาพของจังหวัดในด้านการท่องเที่ยวยังได้รับการสนับสนุนจากโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยงการคมนาคมที่สะดวกสบาย ทั้งทางถนนและทางน้ำ ทำให้การเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ง่ายและเข้าถึงได้สะดวก นอกจากนี้ ยังมีการพัฒนาระบบบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ด้วยปัจจัยเหล่านี้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจึงมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมและการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว พร้อมทั้งส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและความยั่งยืนของทรัพยากรในระยะยาว พระนครศรีอยุธยามีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ โบราณสถาน วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดไชยวัฒนาราม พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ เจ้าสามพระยา วิถีชีวิตชุมชน ตลาดน้ำอโยธยา ชุมชนบ้านป้อมเพชร งานประเพณีวิถีไทย มีจุดแข็งด้านการเข้าถึงที่สะดวกจากกรุงเทพฯ มีระบบคมนาคมพื้นฐานที่ดี และมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูง แต่ก็ประสบกับปัญหาและข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปัญหาหลักที่พบ ได้แก่

1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ไม่ทั่วถึง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนหรือขาดความต่อเนื่องในการวางแผนและดำเนินงาน ส่งผลให้ทรัพยากรวัฒนธรรมบางส่วนไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม

2. ปัญหาการแออัดของนักท่องเที่ยว ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก แหล่งโบราณสถานและพื้นที่ท่องเที่ยวบางแห่งเกิดความแออัด ส่งผลต่อประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว และอาจทำให้เกิดความเสียหายทางกายภาพต่อโบราณสถาน

3. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน การท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยไม่มีมาตรการควบคุมที่ชัดเจนอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น มลพิษทางน้ำและอากาศ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น

4. ข้อจำกัดด้านการส่งเสริมการตลาดและเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการตลาดออนไลน์ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มมีข้อจำกัด

5. ข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการรองรับในบางพื้นที่ยังขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และระบบขนส่งสาธารณะที่ครอบคลุม ทำให้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่สะดวกในการเดินทางและใช้บริการการกระจุกตัว ของนักท่องเที่ยวในแหล่งหลัก ส่งผลต่อความแออัดและความเสื่อมโทรม รายได้ไม่กระจายสู่ชุมชนอย่างทั่วถึง ขาดระบบการจัดการข้อมูลท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ความเข้าใจในแนวคิด “การท่องเที่ยวยั่งยืน” ของคนในพื้นที่ยังอยู่ในระดับเริ่มต้น การแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เติบโตอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ที่ 3 นำเสนอแนวทางพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. การอนุรักษ์และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ควรให้ความสำคัญกับการดูแลรักษาและฟื้นฟูโบราณสถาน วัดวาอาราม และแหล่งโบราณวัตถุอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป พร้อมกับส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการบูรณะและจัดแสดงอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น สนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนเป็นเจ้าของและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

3. พัฒนาระบบการตลาดและการสื่อสารดิจิทัล นำเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลมาใช้ในการประชาสัมพันธ์และสร้างแบรนด์การท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อขยายฐานนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายทั้งในและต่างประเทศ เช่น การจัดทำเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และใช้โซเชียลมีเดียอย่างครบวงจร

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงวัฒนธรรม พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้และสัมผัสวิถีชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตลาดน้ำ และกิจกรรมทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่แตกต่างและมีคุณค่า

5. พัฒนาสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก ลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ เช่น ระบบขนส่งสาธารณะ ที่พัก ร้านอาหาร และบริการข้อมูลนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายและความปลอดภัยในการเดินทางของนักท่องเที่ยว

6. ส่งเสริมการจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวและการบริหารความยั่งยืน กำหนดมาตรการควบคุมจำนวนและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันผลกระทบเชิงลบและรักษาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว

7. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และชุมชน ส่งเสริมความร่วมมือและการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรและมีประสิทธิภาพสูงสุด การมีส่วนร่วมของชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เช่น การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นวัตกรรมดิจิทัล พัฒนาแอปพลิเคชันนำชมเมืองแบบ AR/VR การใช้ควิอาร์โค้ดอธิบายประวัติศาสตร์ความร่วมมือแบบพหุภาคี ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน โดยมีแผนแม่บทท่องเที่ยวร่วมกัน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ทั้งจากการเป็นเมืองมรดกโลก โบราณสถานสำคัญ และชุมชนวิถีไทยริมแม่น้ำเจ้าพระยา อีกทั้งยังมีโครงสร้างพื้นฐานดีและการเข้าถึงสะดวก ทำให้เหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวของมรดกโลก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญฤทัย เดชทองคำ (2566) ศึกษา “การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์” กรณีชุมชนบ้านเกาะเกิด ริมแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่าทำเลที่อยู่ติดน้ำ ช่วยสร้างเอกลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวยั่งยืนของ UNWTO (2019) ที่เน้นการอนุรักษ์วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน และการบริหารจัดการอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และสังคม การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ (2561) วิจัย

“ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดนครศรีอยุธยา” ระบุว่าศักยภาพสะท้อนจากแหล่งดึงดูด การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐานตามโมเดล 6A ของ Buhalis

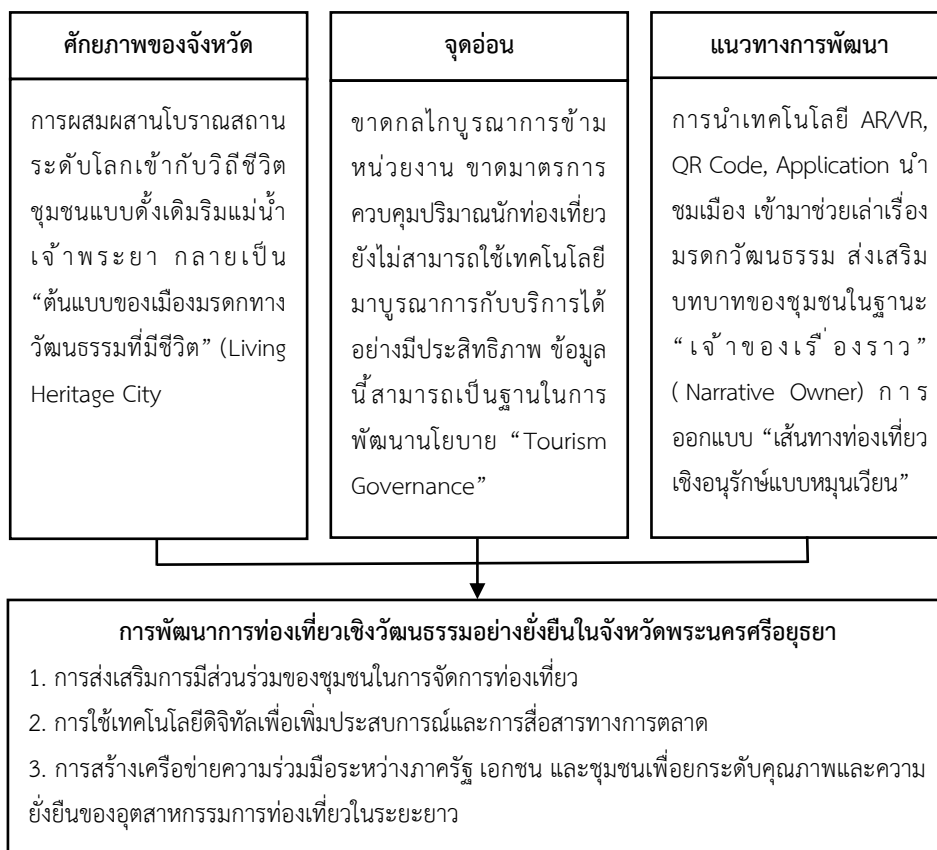
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัญหาและข้อจำกัด การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการ มีความแออัดในบางพื้นที่ขาดมาตรการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และโครงสร้างพื้นฐานบางส่วนไม่ทั่วถึง ทำให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและการกระจายรายได้ยังไม่สมดุลการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในฐานะเจ้าของพื้นที่และผู้มีส่วนร่วมตรงกับงานของ Scheyvens (1999) ซึ่งเน้นว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของชุมชนจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและลดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับการวิจัยของธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ (2561) การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า กิจกรรมนั่งช้าง ควรพัฒนา เส้นทางจักรยานและพื้นที่กิจกรรมนั่งรถม้าและนั่งสามล้อปั่น 5) ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ด้านธนาคารและการเงิน มีจุดให้ บริการแลกเงินตราต่างประเทศไม่ทั่วถึง ด้านการโทรคมนาคมและการประชาสัมพันธ์ ประสบปัญหาป้ายมีเพียงภาษาไทย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาแนวทางสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น AR/VR, QR Code) การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ แนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวยังสะท้อนแนวคิดของ Buhalis & Law (2008) ที่ชี้ให้เห็นว่า e-Tourism เป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับประสบการณ์และการเข้าถึงนักท่องเที่ยวยุคใหม่ สอดคล้องกับการวิจัยของ ตรีธวัจน์ มีสมศักดิ์ (2563) วิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้องค์ประกอบจากละคร “บุพเพสันนิวาส” สะท้อนการใช้เสื้อผ้าพื้นเมืองเพิ่มความโดดเด่นในภาพลักษณ์เชิงวัฒนธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของ พัตยศ เพชรวงษ์ (2561) ศึกษาการส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยเน้นโบราณสถานสำคัญ เช่น วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดพนัญเชิง ฯลฯ และนำเสนอมาตรการพัฒนายั่งยืน สอดคล้องกับการวิจัยของ วันทนี แสนภักดี (2562) ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก ในมุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว

พบว่า ด้านการควบคุม 1) ปรับปรุงการจัดระบบการจราจร โดยเฉพาะวันหยุดและช่วงเวลาคับขัน 2) ควรมีการดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาสภาพพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว 3) ควรจัดระเบียบร้านค้า ชุมชน ให้มีความเหมาะสม และไม่บดบังทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยว

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ มีองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ดังนี้ การบูรณาการศักยภาพเชิงประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และโครงสร้างพื้นฐาน พบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพที่โดดเด่นมากกว่าที่ผ่านมาเคยถูกวิเคราะห์ไว้ โดยเฉพาะการผสมผสานโบราณสถานระดับโลกเข้ากับวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิมริมแม่น้ำเจ้าพระยา กลายเป็น “ต้นแบบของเมืองมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิต” (Living Heritage City) ซึ่งสามารถพัฒนาให้เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในระยะยาวได้ การชี้ให้เห็นช่องว่างด้านการจัดการเชิงระบบ งานวิจัยได้เปิดเผยว่า แม้พื้นที่จะมีศักยภาพสูง แต่การจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังมี จุดอ่อนสำคัญ ได้แก่ ขาดกลไกบูรณาการข้ามหน่วยงาน ขาดมาตรการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการกับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลนี้สามารถเป็นฐานในการพัฒนานโยบาย “Tourism Governance” ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น นวัตกรรมทางแนวคิดด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม งานวิจัยนำเสนอแนวทางใหม่ที่ชัดเจน ได้แก่ การนำเทคโนโลยี AR/VR เทคโนโลยี QR Code และ Application นำชมเมือง เข้ามาช่วยเล่าเรื่องมรดกวัฒนธรรม ส่งเสริมบทบาทของชุมชนในฐานะ “เจ้าของเรื่องราว” (Narrative Owner) การออกแบบ “เส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบหมุนเวียน” เพื่อลดการกระจุกตัวในแหล่งหลัก การสร้างเครือข่ายพหุภาคีระหว่างรัฐ ภาคเอกชน และชุมชนให้เป็นกลไกความร่วมมือระยะยาว

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปในภาพรวมของบทความ 1) ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพโดดเด่นด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ทั้งจากการเป็นเมืองมรดกโลก โบราณสถานสำคัญ และชุมชนวิถีไทยริมแม่น้ำเจ้าพระยา อีกทั้งยังมีโครงสร้างพื้นฐานดีและการเข้าถึงสะดวก ทำให้เหมาะสมต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับมรดกโลก 2) ปัญหาและข้อจำกัด การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวยังขาดการบูรณาการ มีความแออัดในบางพื้นที่ ขาดมาตรการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อม ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และโครงสร้างพื้นฐานบางส่วนไม่ทั่วถึง ทำให้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวและการกระจายรายได้ยังไม่สมดุล 3) แนวทางการพัฒนา แนวทางสำคัญ ได้แก่ การอนุรักษ์มรดก

วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (เช่น AR/VR, QR Code) การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเชิงอนุรักษ์ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบพหุภาคี เพื่อบรรลุเป้าหมายการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการรักษามรดกทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงการจัดการ

ผู้ประกอบการและชุมชนควรพัฒนาความร่วมมือในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว พร้อมกับนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารและการตลาด รวมทั้งจัดการจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันปัญหาการแออัดและผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน

1.3 ข้อเสนอแนะเชิงการพัฒนาและส่งเสริมชุมชน

ควรส่งเสริมการสร้างความรู้และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน พร้อมสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาที่เจาะลึกถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างละเอียด เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมและยั่งยืนยิ่งขึ้น

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตไปยังพื้นที่ท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งเปรียบเทียบกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความหลากหลายของข้อมูลและบทเรียน

2.3 ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้แอปพลิเคชันนำเที่ยวเสมือนจริง (Virtual Reality) หรือแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสบการณ์นักท่องเที่ยวและกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2565). รายงานสถิติการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปี 2565. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ขวัญฤทัย เดชทองคำ (2566). การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กรณีชุมชนบ้านเกาะเกิด ริมแม่น้ำเจ้าพระยา. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 15(2), 65-79.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย พ.ศ. 2566–2570. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- นฤมล ธารทอง (2564). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารการท่องเที่ยวไทย, 18(2), 45-60.
- พัตยศ เพชรวงษ์ (2561). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนประเภทโบราณสถาน กรณีศึกษาในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ตรีวัฒน์ มีสมศักดิ์ (2563). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษา : ปรากฏการณ์แต่งกายแบบไทย จากกระแสละครบุพเพสันนิวาส. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 12(2), 96-106.
- สุจิตรา นาคะปรีชา (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารบริหารธุรกิจ, 12(1), 21-33.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ เสรี วงษ์มณฑา ชุษณะ เตชคณา และ ญัฐพล ประดิษฐ์ผลเลิศ (2561). การศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, 10(1), 65-80.
- ศิริพร เนาวประทีป (2559). ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไทย. วารสารวิจัยการท่องเที่ยวและการบริการ, 11(1), 15-30.
- วราพรรณ ภู่อะเสริฐ และสุนทรี บัวสมบัติ. (2564). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน. วารสารวิจัยธุรกิจและเศรษฐกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏ, 13(2), 45-59.

- วันทนี๋ แสนักดี (2562). แนวทางการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอยุธยาเมืองมรดกโลก ใน มุมมองของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 9(1), 36–49.
- สุพัตรา พงษ์พานิช (2561). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: แนวคิดและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธราทิพย์ ศิริวัฒน์. (2561). การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: แนวคิดและกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C., & Vogt, C. A. (2005). Residents' perceptions of community tourism impacts. *Annals of Tourism Research*, 32(4), 1056–1076. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2005.03.001>
- Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet-The state of eTourism research. *Tourism Management*, 29(4), 609- 623. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2008.01.005>
- Howkins, J. (2001). *The creative economy: How people make money from ideas*. Penguin.<https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2018.03.004>
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Su, M. M., & Wall, G. (2011). Community participation in tourism at a world heritage site: Mutianyu Great Wall, Beijing, China. *International Journal of Tourism Research*, 13(6), 433–446. <https://doi.org/10.1002/jtr.839>
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). *Heritage Tourism*. Pearson Education.
- Richards, G. (2018). Cultural tourism: A review of recent research and trends. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 36, 12–21.
- Richards, G., & Wilson, J. (2006). Developing creativity in tourist experiences: A solution to the serial reproduction of culture? *Tourism Management*, 27(6), 1209–1223. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2005.06.002>

- Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the empowerment of local communities. *Tourism Management*, 20(2), 245–249. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(98\)00098-7](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(98)00098-7)
- UNESCO. (1991). World Heritage List: Historic City of Ayutthaya. Retrieved from <https://whc.unesco.org/>
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2020). International tourism highlights: 2020 edition. <https://www.unwto.org/international-tourism-highlights>
- United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2019). Tourism and culture synergies. UNWTO Publications.
- United Nations World Tourism Organization. (2005). Making tourism more sustainable: A guide for policy makers. Madrid: UNWTO.